עין משפט נר מצוה

טז א מיי' פכ"ד מהל' אישות הלכה ד:

יז ב מיי' פ"ח מהלכות מעשר הלכה ב סמג עשין קלח:

קנסו אותו כתובה ומפני מה אמרו שניות מדברי סופרים אין להן כתובה מפני שהוא כשר והיא כשרה וכל מקום שהוא כשר והיא כשרה קנסו אותה כתובה רבי אומר [א] הללו דברי תורה [ב] ודברי תורה אין צריכין חיזוק והללו דברי סופרים ודברי סופרים צריכין חיזוק דבר אחר זהו מרגילה וזו היא מרגילתו דבר אחר מאן קתני לה איכא דאמר ר"ש בן אלעזר קתני לה ומה טעם קאמר מה טעם אמרו הוא פסול והיא פסולה קנסו אותו כתובה מפני שהוא מרגילה ומה טעם הוא כשר והיא כשרה קנסו אותה כתובה מפני שהיא מרגילתו איכא דאמר רבי קתני לה וחלוצה קא קשיא ליה והא חלוצה דרבנן ואית לה כתובה הדר אמר כיון דפסיל לה (א) מדרבנן זהו מרגילה וזו היא מרגילתו מאי איכא בין רבי לרבי שמעון בן אלעזר אמר רב חסדא ממזרת ונתינה לישראל איכא בינייהו מ"ד דאורייתא הא נמי דאורייתא מ"ד מפני שהוא מרגילה הא היא מרגלא ליה [ג] ולרבי אליעזר דאמר הרי זה עבד וממזר הא לא מרגלא ליה ולא מידי אלא אמר רב יוסף מחזיר (ב) גרושה משניסת איכא בינייהו מאן דאמר דאורייתא הא נמי דאורייתא ומאן דאמר מפני שהוא מרגילה הא היא מרגלא ליה ולרבי עקיבא דאמר [ד] יש ממזר מחייבי לאוין הא לא מרגלא ליה ולא מידי אלא אמר רב פפא בעולה לכ"ג איכא בינייהו מאן דאמר דאורייתא הא נמי דאורייתא ומאן דאמר מפני שהוא מרגילה הא היא מרגלא ליה [ה] ולר' אליעזר בן יעקב דאמר יש חלל מחייבי עשה הא לא מרגלא ליה ולא מידי אלא אמר רב אשי מחזיר ספק סוטתו איכא בינייהו מ"ד דאורייתא הא נמי דאורייתא ומ"ד מפני שהוא מרגילה הא היא מרגלא ליה ולר' מתיא בן חרש דאמר [ו] אפי' הלך בעלה להשקותה ובא עליה בדרך עשאה זונה הא לא מרגלא ליה ולא מידי אלא אמר מר בר רב אשי סוטה ודאי איכא בינייהו: **מתני'** בת ישראל מאורסת לכהן מעוברת מכהן שומרת יבם לכהן וכן בת כהן לישראל לא תאכל בתרומה בת ישראל מאורסת ללוי מעוברת מלוי שומרת יבם ללוי וכן בת לוי לישראל לא תאכל במעשר בת לוי מאורסת לכהן מעוברת מכהן שומרת יבם לכהן וכן בת כהן ללוי לא תאכל לא בתרומה ולא במעשר: **גמ'** ותהא זרה [ז] זרה מי לא אכלה במעשר אמר רב נחמן אמר שמואל הא מני ר"מ היא דאמר [ח] מעשר ראשון אסור לזרים דתניא

תרומה

קנסו אותו כתובה. כלומר לא קנסוה משאר כל הנשים. והאי דקנסוה רבנן לשניה כתובה כדי שלא תתעכב אצלו הוא דכיון דלא תיהוי לה כתובה מיניה שבקא ליה ונפקא אבל הכא לא צריך דממילא שבקא ליה דכיון דהוא נפסל על ידה יש קטטה ביניהם וכן כשהיא נפסלת על ידו: **זה הוא מרגילה.** אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט הוא מרגילה ומסיתה לינשא לו וזו שניה דכיון דלא איהי מיפסלא ולאו זרעה מיפסיל ולא מפסדה מידי בביאתו היא מרגילתו שהאשה רוצה להנשא יותר מן האיש(ו): **איכא דאמר רבי קתני לה.** שנתן טעם לדבריו מפני שהן של תורה וקשה ליה והא חלוצה לכהן לאו דאורייתא אלא דרבנן כדאמר (ג) בי' יוחסין (קידושין עח.) מואשה גרושה(ז) מריבויא דוי"ו ומוקמינן לה מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא וקתני מתניתין דאית לה כתובה: **הדר אמר כיון דפסיל לה מתרומה דרבנן כו'.** והיינו דבר אחר דקאמר: **הא היא מרגלא ליה.** הואיל ואינה גרועה מחמתו טרחא ומהדרא לינשא לישראל כדי להעלות זרעה. ואע"ג דבנה נמי ממזר דקי"ל (לעיל דף עח.) הלך אחר פסולן אפילו הכי כיון דאיכא תקנתא לממזרים כר' טרפון דאמר בקידושין (דף סט.) יכולין ממזרים ליטהר טרחא ומינסבא לישראל: **ולרבי אליעזר.** דפליג עליה דרבי טרפון (שם) ואמר ממזר שנשא שפחה והוליד בן אינו נטהר מן הממזרות בשביל עבדותו והוה עבד וממזר הא כיון דליכא תקנתא לזרעה לא מהדרא למיפסל זרעיה דגברא לפי שהיא מקניטתו תמיד: **מחזיר גרושתו.** משניסת: **בעולה.** פנויה לכהן גדול עשה איכא בתולה ולא בעולה ולאו הבא מכלל עשה עשה ולאו דזונה ליכא הכא דאין זונה אלא הנבעלת ביאה אסורה: **ולר' אליעזר בן יעקב.** בהבא על יבמתו (לעיל ס.): **ספק סוטה.** שקינא לה ונסתרה וקאי עלה באיסורא דאורייתא דכתיב(ט) ונטמאה שני פעמים אחד לבעל ואחד לבועל: **הא לא מרגלא ליה.** דניחא לה לשתות כרישא דלא ליפסלא מכהונה: **סוטה ודאי.** אשת איש שזינתה דאסירא ליה מדאורייתא כדכתיב (במדבר ה) והיא לא נתפשה דמשמע הואיל ולא נאנסה אסורה. ואי קשיא הא נמי חייבי לאוין היא לרבנן דפליגי עליה דר' יוסי בן כיפר בפ"ק (לעיל יא:) דאמרי אחרי אשר הוטמאה(י) לרבות סוטה וליפרך ולר"ע דאמר יש ממזר כו' לאו פירכא הוא דאיכא לאוקמי דהא אמרינן לעיל בהחולץ (דף מט:) הכל מודים בבא על הסוטה שאין הולד ממזר: **מתני' לא תאכל בתרומה.** כדתנן בפ' אלמנה (לעיל דף סו:) העובר והיבם והאירוסין פוסלין ולא מאכילין: **לא תאכל במעשר.** בגמ' פריך זרה גופה מי לא אכלה במעשר: **לא בתרומה ולא במעשר.** תרומה כדאמרן דלויה נמי לענין תרומה זרה היא. מעשר מפרש בגמ'(י): **גמ' מי לא אכלה במעשר.** כל זר לא יאכל קדש כתיב (ויקרא כב) ומעשר ראשון נמי קדש איקרי:

תרומה

ממזרת ונתינה איכא בינייהו. שיכול לטהר את בניו ע"י שפחה ואע"פ שאין יכול לטהר את הנקבות כדאמר בסוף האומר בקידושין (דף סט.) במה תטהר את הנקבות סבורה היא שלא יקפיד כיון שיכול לטהר את הזכרים ואלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט דמשמע דלא מרגלא ליה משום פסול זרעה שהם חללים אע"פ שבני ישראל מקוה טהרה לחללות ובנות ישראל מקוה טהרה לחללים לרבי דוסתאי ברבי ינאי (קידושין דף עז.) מכל מקום מקפיד הוא על בניו שאינם כהנים וירצה להרגילו: **ולרבי** עקיבא דאמר יש ממזר מחייבי לאוין הא לא מרגלא ליה. הו"מ למימר לר' עקיבא כר' טרפון דאמר (שם דף סט.) ממזר נושא שפחה ואיכא בינייהו ממזרת ונתינה כדלעיל וא"ת ומאי קשיא ליה דלר"ע כיון דלא תפסי בה קידושין א"כ אינה אשתו ואין שייך לקונסו שיתן לה כתובה דאפילו גט לא בעיא מיניה כדאמר בהחולץ (לעיל דף מט. ושם) וי"ל דלאו משום כתובה ומזונות פריך אלא משום פירות ובלאות שאין לה להפסיד כיון דלא מרגלא ליה: **ולרבי** מתיא בן חרש כו' הא לא מרגלא ליה. פי' בקונטרס דניחא לה לשתות כרישא דלא ליפסלה לכהונה וקשה דכיון דגירשה לאו בת שתיה כדמוכח בסוף האשה רבה (לקמן צה. ושם) דקאמר מאי איריא בא עליה אפי' נתן לה גט נמי ואפי' אמר איני משקה נמי פי' דשוב אינה שותה ועוד קשיא לפי' הקונט' דמאי איריא דפריך לרבי מתיא בן חרש לרבנן נמי תיקשה דלא מרגלא ליה שרוצה לשתות תחלה להיות מותרת לכהונה דאם יבא עליה שוב לא ישקנה דלא הוי מנוקה מעון ואין המים בודקין אותה אלא יש לומר דלרבנן ניחא ליה דהא לאו בת שתיה היא כיון שגירשה אבל לרבי מתיא בן חרש שנעשית זונה לא מרגלא ליה אע"ג דבלאו הכי היתה פסולה לכהונה מוטמאה ועוד דגרושה היא ובתרומה נמי אסירא וקיימא שהיא זרה מכל מקום פסול של זונות גנאי הוא לה ולא מרגלא ליה ובפרק עשרה יוחסין (קידושין עז:) נמי חמיר ליה פסול של זונות טפי משאר איסורי כהונה הואיל ושם זונות פוסל בישראל ועוד לא מרגלא ליה משום דאיכא השתא תרי לאוי:

תרומה

תוספות ישנים

ממזרת ונתינה איכא בינייהו. למ"ד מפני שמרגילה זו היא מרגילתו וא"ל הלא הוי ממזר וי"ל דאפשר לטהרו כדאמרינן יכולים ממזרים ליטהר כיצד ממזר נושא שפחה הולד עבד שחררו הולד בן חורין ותימה מאי קאמר זו היא מרגילתו הלא אין מרווחת בו כלום שהרי אף אם תנשא לממזר יכולה ליטהר בנה כדפרישית וי"ל דמ"מ היא מרגילתו שיקרא זרעה על שם ישראל גמור ולמורי רשב"א נראה דאין אנו צריכים לזה אף אם אינה מרווחת כלום הכשר בדבר מ"מ מרגלא ליה כדאמרי' יותר ממה שהאיש רוצה לישא אשה רוצה להנשא וכן פ"ה לעיל. וכן מוכח בתלמודא דבשניה אמרינן לעיל קנסוה בכתובתה אע"פ שאינה מוספת שום הכשר אלא משום שהיא רוצה להנשא יותר מהאיש. וא"ת א"כ מאי פריך אחרי כן ולר' אליעזר דאמר ה"ז עבד וממזר הא לא מרגלא ליה. ומאי קא פריך הלא מ"מ אינה נפסדת כלום בדבר שהרי גם אם תנשא לממזר כמו כן יהיה בנה ממזר. ואי משום דלא מרווחת שום הכשר אלא פי' דמ"מ מרגלא ליה משום שרוצה להנשא. וי"ל דשפיר פריך לר' אליעזר דאמר ה"ז עבד וממזר א"כ איכא פסול לבעל שעל (ידה) [ידו] [ל] הוי זרעו נפסל וא"כ לא מרגלא ליה כדאמרינן לעיל כ"מ שהוא פסול והיא פסולה קנסו אותו שהוא מרגילה והיא אינה מרגילתו: סוטה ודאי איכא בינייהו דלמ"ד מפני שמרגילה זו היא מרגילתו יש להקשות הדרא קושיא לדוכתין ולר' עקיבא דאמר יש ממזר מחייבי לאוין הא לא מרגלא ליה שהרי היא סוטה והאי וחייבי לאוין היא לרבנן דפליגי עליה דר' יוסי בן כיפר ואמרי אחרי אשר הוטמאה לרבות סוטה שהוסתרה וי"ל דהא אמרינן לעיל הכל מודים בבא על הסוטה שאין הולד ממזר ואפי' ר"ע מודה:

[ל] אינו מובן שהרי אם היתה נישאת לממזר ג"כ היה הזרע נפסל א"כ הפסול אינו על ידו ואולי דר"ל כיון דהזרע ישאר בפסולו אינה מרגלתו בשביל שהיא רוצה להנשא וצ"ע.

מסורת הש"ס

א) ר"ה יט. תענית יח:, ב) קידושין סט., ג) לעיל מט., ד) לעיל ס. עו:, ה) לעיל סח:, ו) לעיל עד. כתובות כו., ז) לקמן קיג., ח) ויקרא כא, ט) במדבר ה, י) לקמן פו.

הגהות הב"ח

(א) גמ' כיון דפסיל לה מתרומה דרבנן זהו מרגילה: (ב) שם מחזיר גרושתו איכא בינייהו כצ"ל ותיבת משניסת נמחק: (ג) רש"י ד"ה איכא דאמר וכו' כדאמר בעשרה. נ"ב ומייתי לה לעיל פ"ב דף כד.:

מוסף רש"י

אפילו הלך בעלה להשקותה. הלך בעלה לב"ד הגדול והוליכה להשקותה מי המרים שקינא לה ונסתרה ואסורה לו עד שתישתה, ובא עליה בדרך עשאה זונה. הואיל ונבעלה נפסול לה, ואם מת אסורה לכהן (לעיל סא.).